

TEMEL TÜRKÇE (A 1/ A 2) İÇİN SÖZ DAĞARCIĞI TESPİT DENEMESİ

Doç. Dr. Fatma AÇIK¹

ÖZET: Dil olmadan söz, söz olmadan dil düşünülemez. Böyle olunca kelimelerin üzerinde kişinin egemenliği açıkça ortaya çıkar. Düşünce zenginliği kavram ve kelime zenginliğine bağlıdır. Söz dağarcığını oluşturan sözcükleri takip ederek o milletin yaşayış biçimini, örf-adet, gelenek göreneklerini, inançlarını, tarihini, yaşadığı coğrafyayı, söz varlığının geçirdiği gelişimi incelemek mümkündür. Yabancı bir dil öğrenirken sözcük öğretimi çalışmaları oldukça önemlidir. Hangi seviyede ne kadar sözcük öğretilmesi, hangi seviyede hangi sözcüklerin öğretilmesi, her derste kaç yeni sözcük öğretilmesi gerektiği önceden belirlenmelidir. Hangi seviyede kaç sözcükle cümle kurulması ve öğrencilerin yazdıkları metinlerin en az kaç cümleden oluşması gerektiği gibi soruların cevapları sözcük öğretimi açısından oldukça önemlidir. Dil öğretiminde sözcük öğrenme aşamalarının ve sözcük türlerine, anlamlarına ve yapılarına göre uygulanacak bilimsel yöntemlerin ortaya konulması sözcük öğretimine ışık tutacaktır. Bu çalışmada Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü'nden faydalanılarak temel seviyede öğrencilere öğretilebilecek sözcükler ve onların nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda öneriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe, söz dağarcığı, A1 / A 2

Trial for Defining Vocabulary for Basic Turkish

Abstract: One can not think of without language no words, without words no language. Therefore, it is obvious people's sovereignty on words. Hence, the domination of a person on words arises clearly. Prosperity of ideas depends on prosperity of notions and vocabulary. It is possible to investigate the life style, customs, traditions, faith, history, homeland, and development of the vocabulary of a nation by observing the words establishing their vocabulary. Vocabulary studies during teaching a language are quite important. How many and which words to be taught in which level and how many new words to be taught in each class should be determined in advance. The answers to the questions such as, 'how many words shall be used in which level in making sentences and the minimum number of words that should be used in texts written by the students ' are quite important from the point of vocabulary teaching. Putting forward scientific methods to be used according to the level of vocabulary, types of words, meaning and the structure of the words in teaching language will shed light on vocabulary teaching. In this work, using 'Dictionary of Word Frequency of

¹ Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü (Abdurahman Güzel için Armağan Kitabı, Akçağ Yayınları. 2013)

Written Turkish' suggestions for words to be taught to the students in basic level and the way these words shall be taught are presented.

Key Words: Turkish as a foreign language, vocabulary, basic level

Türkçenin Söz Varlığı ve Temel Seviyede Kullanılacak Sözcük Dağarcığı: Bir dilin sözcük hazinesini içeren öğeleri; temel sözvarlığı, yabancı sözcükler, deyimler, atasözleri, ilişki sözleri, kalıplaşmış sözler, terimler, çeviri sözcükler başlıkları altında inceleyebiliriz. Türkçenin sözvarlığının niteliklerini ise şöyle özetlenebilir:

“1. Türkçenin yapısından gelen güçlü türetme ve birleştirme yeteneği, ona somut ve soyut, çeşitli kavramları kolaylıkla oluşturma, ayrıntılara inen bir kavramlaştırma gücü vermiştir.

2. Türkler, değişik toplumlarla kurdukları ilişkiler sırasında yabancı etkiye büyük ölçüde kalıplarını açmış, çoğu zaman yabancı öğeleri kendi öz sözcüklerine yeğlemişlerdir. Bunun sonucunda birçok yerli öğenin kaybolup unutulması yabancılarının yerleştiği görülmüştür.

3. Kavramlaştırma sırasında Türkçe en çok somut nesnelere, doğaya dayanmakta, böylece kavramları daha canlı olarak dile getirmektedir.

4. Türkçede ikilemelerin kullanılışı, anlatıma güç veren bir yol olarak çok yaygındır. Bu nitelik ona, tek tek sözcüklerin yanı sıra ayrı bir 'kalıplaşmış öğelerden oluşmuş sözvarlığı' kazandırmıştır. Eşanlamlılarla kurulmuş ikilemelerin unutulması öğeleri ikilemelerde yaşamlarını sürdürmektedir.

5. Daha Köktürkçe döneminde Türkçe sözcüklerin geniş birçok anlamlılık gösterdikleri göze çarpmakta, bu durum, dilin bir yazı dili olarak çok daha eskilere uzandığına tanıklık etmektedir.

6. En eski belgelerde bile eşanlamlıların sayıca çokluğu dikkati çekmekte, asıl ilginç olan, bunların bir bölümünü, birbirine anlamca çok yakın eşanlamlılar oluşturmaktadır.

7. Bugün Türkiye Türkçesi yazı dilinde unutulmuş, yitirilmiş birçok öğe–başka dillerde de görüldüğü gibi- Türkçenin değişik lehçelerinde ve bugünkü Anadolu ağızlarında yaşamlarını sürdürmektedir.” (Aksan, 1996: 43-44).

Yukarıdaki bilgiler ışığında yani somut sözcüklerden soyuta; Türkçe kökenli sözcüklerden, alıntı sözcüklere; temel ve yan anlamdan deyim, terim, mecaz vb anlamlı sözcüklere doğru bir geçişle kelime öğretimi yapılması gerektiğini söyleyebiliriz. Ayrıca bir kavramı karşılayan sözcük ne kadar kısa, kolay öğrenilir ve pratik ise dilde tutulma olasılığının o kadar yüksek olduğu unutulmamalıdır

Fakat her şeyden önce ister ana dili ister yabancı dil öğretimi yapılıyor olsun yaşlara, seviyeye, öğrenme amacına göre hangi kelimelerin ve ne kadar kelimenin öğretileceğinin tespiti meselesi çözüme kavuşturulmalıdır. İngilizcede olduğu gibi başlangıç, orta ve ileri düzeye göre sözcük tespiti ve rakamsal tespitler Türkçe için henüz yapılmamıştır. Buna bağlı olarak seviyelere uygun küçük kitapçıklar, hikâye kitapları, sözlükler hazırlanmamıştır.

Aslında Zipf yasasından yararlanarak sözcük tespiti yapılabilir. Kullanım sıklığına dayalı bu yasaya göre; bir metindeki terimleri azalan sıklık sırasına göre sıralarsak, listedeki bir sözcüğün sırasının sıklıkla çarpımı sabit bir sayıyı verir. İlişkinin denklemi: $r \times f = k$ (r sözcük sırası, f sıklık, k sabit) şeklindedir. Sıra ile sıklık çarpıldığında eşit bir sabit elde edilir. Hem ana dili öğretiminde hem de yabancı dil öğretiminde, hedef dilin en sık karşılaşılan sözcüklerinin belirlenmesi, bu öğretimden alınacak sonucun başarılı olup olmamasında rol oynamakta, dili öğrenen kişiye en gerekli sözcüklerin belirlenmesi konusunda, özellikle sıklık sayımına dayalı çalışmalar yapılmaktadır (Aksan, 1990). Yabancı dil öğretiminde hangi sözcüklerin öğretilmesi gerektiği konusu üzerine ilk çalışmanın 17. yüzyılda Komenyüs² tarafından yapıldığını biliyoruz. O, “ilk olarak sık karşılaşılan sözcüklerin öğretilmesinin gerekli olduğu”nu söylemiştir (Demircan, 1983). Sık kullanılan sözcüklerin tespiti için eser taraması yeterli olmayacaktır. Çünkü konuşma dili ile yazı dili farklılıklar gösterir. Mesela, iletişim kurmada sıkça kullanılan kalıplaşmış ifadeler (n’aber!, görüşürüz, Güle güle!, Hayırlı işler! vb.) yazılı metinlerde sıklık taraması yapıldığında ilk sıralarda görülmeyebilir.

Dil gelişimi araştırmalarında sözcük hazinesi gelişimi araştırmaları önemli bir noktadır.³ Ders kitaplarının yazımında da sıklık taraması çalışmaları oldukça önemlidir. Çünkü elde bir sözcük istatistiği olmadığı takdirde okuma kitaplarının yazarları bir sözcüğü eserine alıp frekansı çok daha yüksek olan bir başka sözcüğü ihmal ederek çocukların zamanında fikri, zihni olgunluğa ulaşmasına ket vurabilir.

Sözcük bilgisi; derinlik, genişlik, ağırlık olmak üzere üç boyutta tanımlanmaktadır (Akyol 2005). Bu boyutlar başlangıç, orta ve ileri düzeye göre ayarlanmalıdır. Sözcük öğretiminde düşünülmesi gereken ilk nokta, temel düzeyde hangi sözcüklerin öğretilmelidir. Bu sorunun cevabı; bireylerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri durumlara ve kendi düşüncelerini, duygularını, dileklerini düzeylerine göre ayrıntılarıyla, incelikleriyle anlatabilmelerine yarayacak sözcükler, deyimler, terimler şeklinde olabilir. Bunun için de öğrencilere temel,

² Çekoslovakyalı J.A. Comenius (1592-1671) “Didactica Manga” adlı eserinde eğitimde gözlem ve deneyime dayalı çalışmayı ön plana çıkarmış; bireysel farklılıklar dikkate alınarak eğitimin gerçekleştirilmesi gerektiğini ve ders kitaplarının çocukların gelişim özelliklerine uygun hazırlanması gerektiğini savunmuştur.

³ Amerika’da her türlü eserden 4-5 milyon kelime taramak kaydıyla yapılan çalışma bilimsel bir yöntem kullanılarak çıkarılan ilk kelime cetveli olma özelliğindedir (Thorndike, Horn, Gates, Dolch, Buckingham, Hillyer listeleri). Bir diğer çalışma ise Columbia Üniversitesi profesörlerinden E. L. Thorndike’ın 1944’te çıkardığı *The Teacher Word Book of 30.000 Words* (Öğretmenin 30.000’lik Kelime Kitabı) adlı eseridir. Bu eserde her kelimeye frekansına göre bir sıra verilmiştir. “Basic” sistemini kuran C.K.Ogden, iyi seçilmiş 850 kelime ile her şeyin anlatılabileceğini düşünmektedir. M. West’e göre bu sayı 1490, Ward’ a göre de 2000’dir. İsviçreli B. Pautex tarafından yazılan *Recueil de Mots Français* (Fransızca Kelime Derlemesi) adlı eserde (teknik kelimelere yer vermemiş) 37 başlık altında 11971 kelime konularına göre gruplandırılmıştır. Alman F. Dornseiff’in *Der Deutsche Wortshatz Nach Sachgruppen* (Kendi Gruplarına Göre Almancanın Kelime Hazinesi) adlı eseri ve İngiliz M. West’in 7 grupta 40 bölüm ihtiva eden *A Classified Word List* (Sınıflandırılmış Kelime Listesi) adlı eseri benzer çalışmalardır (Dilâçar, 1954: 570-574).

orta ve yüksek düzeyde hangi sözcüklerin verileceği ile ne kadar sözcüğün verilmesi gerektiği tespit edilmelidir. Bu konuda bize öncelikle anadili Türkçe olan bireyler üzerinde yapılan sözcük dağarcığı tespit çalışmaları ve onlar için hazırlanmış ders kitapları yol gösterici olabilir. Anadili Türkçe olanlar için belirli yaşlardaki çocukların sözcük hazinesinin ne olduğu, bunlardan hangilerinin aktif, hangilerinin pasif sözcük hazinesini kapsadığı konusunda yapılan çalışma sayısı sınırlı da olsa mevcuttur⁴.

⁴ Sınırlı sayıda araştırmalardan birinde Demirel (1999), öğretilecek kelimelerin belirlenmesinde, kullanım sıklığı olan ve öğrencilerin ilgi duydukları alanlara dönük seçilmiş kelimelerin belirlenmesinin bir ölçüt kabul edilebileceğini ifade ederken; bir diğerinde Ediger (2002); çocuğun gelişim düzeyi ile uyumlu, öğrenciyi motive edecek, onun ihtiyaçlarına uygun kelimelerin öğretilmesi gerektiğini dile getiren çalışmasıyla öne çıkmaktadır. Calp'ın (2005)tespitine göre; 1981 programında belirlenmiş olan hedef davranışların ne kadar sürede kazandırılacağı, her yaş grubuna ne kadar kelime öğretileceği gibi hususlara yer verilmemiştir. Coşkun'a göre, (2005) 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında ise birinci kademe için, dinleme eğitimiyle ilgili 52 hedef, okuma eğitimiyle ilgili 25 hedef olmak üzere civarında hedef belirlenmiş, bunlardan sadece 7 tanesi kelime servetinin geliştirilmesine yönelik hedeflerdir. Pars (1954) "Okuma Psikolojisi ve İlkokuma Öğrenimi" adlı kitabının ilâve bölümünde ilköğretim 1. sınıf öğrencileri için 798 kelimedenden oluşan bir liste vermiştir. Musa Çiftçi yayınlanmamış yüksek lisans tezi de bu konuyla ilgilidir. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi son sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımda ortalama 3216 aktif kelime servetine sahip oldukları belirlenmiştir (1991, 80-83). Millî Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı 'Türkçe Eğitimi ve Öğretimi' adlı bir kitapta kişisel kelime serveti ile ilgili bazı bilgilere rastlıyoruz: "Bir insan ortalama olarak 1000-3000 kelime kullanarak konuşur. Eğitim seviyesi yükseldikçe kullanılan kelime sayısı da artar. Kültürlü bir kişi 20 bin ile 25 bin kelime kullanarak konuşabilir; bu sayıyı 40 bine kadar yükseltenler de bulunmaktadır. Anlaşılacağı üzere kişinin hayatı boyunca kullandığı (kazandığı) kelime sayısı kelime hazinesi olarak değerlendirilmektedir." (MEB, 1985, 172). Aksan (1998: 19); "Yapılan incelemelere göre kimi ünlü yazarların söz dağarcıkları 5000 sözcük dolayındadır. Verlee adlı bir bilgin basit kimselerin 2000'den biraz çok, eğitim görmüşlerin ise en çok 4000-5000 dolayında sözcük kullandığını ileri sürer." Bilgisini aktarıırken; Tosunoğlu (2000: 6); Peyami Safa'nın eserlerinde 6.400 civarında çeşit kelime kullandığını, Ahmet Midhat Efendi'nin ise eserlerini 13000 kelimeyle yazdığı bilgisini ortaya koymuştur. MEB' in Mesiha Tosunoğlu başkanlığındaki bir komisyona yaptırdığı bir saha araştırmasında 6-7 yaş grubundaki Türk çocuklarının pasif kelime serveti 3000 civarında tespit edilmiştir. Tekin'in (1980:39) 1977-78 öğretim yılında Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ile Hacettepe Üniversitesinin birinci ve üçüncü sınıflarında okumakta olan öğrenciler arasından seçilmiş 458 öğrenciden oluşan örneklem üzerinde "okuduğunu anlama gücü" ve "yazılı anlatım becerisi" bakımından yeterlilik durumları araştırmasına göre, okuduğunu anlama becerisinde başarı yüzdesi 0,47; yazılı anlatım becerisinde ise başarı yüzdesi 0,20'dir. Konuyla ilgili değerlendirmede bulunan diğer araştırmacılarda benzer tespitlerde bulunmuşlardır. Mesela; "Türkçe öğretim programında öğrencilere kazandırılması istenen sözcüklerin hangi sınıf düzeyinde hangileri olduğunu gösteren sözcük listeleri oluşturulmadığından, Türkçe ders kitabına seçilen sözcükler de yazarların kendi deneyimlerine bırakılmaktadır (Pehlivan, 2003; Güzel, Karadağ ve Kurudayıoğlu, 2005; Karatay, 2007). Bu durum öğrencilerin ders kitaplarında verilen sözcükleri yazarın düşünceleri doğrultusunda öğrenmelerine ve sadece bu sözcüklerle sınırlı kalmalarına neden olmaktadır. Oysa Türkçe öğretiminin temel materyali çoğu derste olduğu gibi ders kitaplarıdır. Ders kitapları, öğretim programlarında yer alan konulara ilişkin bilgiyi planlı, düzenli ve aşamalı bir şekilde içerdiği için, geliştirilen diğer modern ders araç-gereçlerine rağmen öğretmen ve öğrencilerin temel başvuru kaynağı, vazgeçilemeyen ders aracı olma özelliğini korumaktadır (Kolaç, 2003). Bu bağlamda ders kitabı, öğretme-öğrenme sürecinin vazgeçilmez ve en çok kullanılan aracıdır (Demirel, 1999: 51-52). Yapılan araştırmalar öğrencilerin ilköğretime başladıklarında, mevcut bir sözcük birikimi ile geldiklerini ve öğrencilerin yarıdan fazlasının öğrendikleri yeni sözcüklerle de ilk defa ders kitaplarında karşılaştıklarını göstermektedir (Güneş, 2002: 73). Ders kitaplarındaki metinlerin seçiminde öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri, dil gelişimini etkileyen unsurlar ile yaşadıkları çevre ve farklı sosyo-ekonomik koşullar göz önünde bulundurulmalıdır. Oysa Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin bunları karşılamadığını gösteren değerlendirmeler yapılmaktadır (Yılmaz, 1996; Bilgen'den Aktaran: Cemiloğlu, 1998; Gürel, 1998; Akdoğan, 1999; Karadağ, 2005; Korkmaz, 2006; Akar ve Batur, 2007; Zorbaz, 2007; Özbay ve Melanlıoğlu, 2008; Özdemir, 2008; Yalçın, 2005; Anılan, Genç ve Göl Dede, 2009). Bu nedenle bu konuda yapılan araştırmalar dikkate alınmalı, sözcük sayısı, türü, cümle uzunluğu ve anlaşılabilirliği gibi etkenler, kitap yazarları tarafından etkin bir şekilde araştırılarak, ders kitaplarının yazımında bunun gibi hata ve eksikliklerin olmamasına özen gösterilmelidir (Güneş, 2002).

Bu konuda yeterince çalışma yapılamamış olmasında MEB tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Programı'nda öğrencilerin sözcük hazinelerinin geliştirilmesi gerektiğinin vurgulanmış olmasına rağmen hangi sözcüklerin öğretileceği ve hangi metotların kullanılacağından bahsedilmemesini rolü yadsınamaz. Meselenin bir başka boyutu ise sınırlı sayıda olsa da sözcük dağarcığını belirleme çalışmalarında tespit edilen sözcüklerin ana dili öğretim kitaplarını hazırlayanlar tarafından dikkate alınmamasıdır (Çetinkaya, 2004).

Çocukların edilgin sözcük dağarcığı üzerine yapılmış bir araştırma sonucuna göre; 9 yaş (ilköğretim 3) 7425, 10 yaş (ilköğretim 4) 10395, 11 yaş (ilköğretim 5) 12960, 12 yaş (ilköğretim 6) 13965, 13 yaş (ilköğretim 7) 14910, 14 yaş (ilköğretim 8) 16800 sözcük hazinesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin ne kadarının etkin olarak kullanıldığı tam olarak bilinmemektedir (Pars ve diğerleri, 1970: 60). Öğrenciden ilköğretim birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar olan süre içerisinde 3000 sözcüğü yazılı dilde tanınması beklenir. Okula erken başlamak ve etkili okuma programları çerçevesinde bu sayı arttırılabilir. Dokuz yaşına geldiğinde öğrenci konuşma ve dinlemede 10.000 sözcüğü kullanabilmektedir ancak bu 10.000 sözcüğü yazılı dilde kullanması henüz mümkün olmamıştır (Akyol, 2005: 151-153). Yukarıdaki tespitlerden yola çıkarak Temel seviyede (A1 / A2) bir öğrenciye 2000 ila 3000 arasında sözcük öğretilebilmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

Türkiye'de sözcük sayımı çalışmalarıyla ilk kez ilgilenen Ömer Asım Aksoy olmuştur. Onun "Bir Dili Öğrenmek İçin En Lüzumlu Sözcükler" (1936) adlı çalışmasını daha sonra başka araştırmalar takip etmiştir.⁵ Sözcük hazinesinin geliştirilmesinde ders kitapları çok önemli bir

Dolayısıyla Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin, Türkçenin söz varlığını başarılı bir şekilde yansıtmayı ve öğrencilerin söz varlıklarını geliştirmeye ve zenginleştirmeye katkı sağlaması beklenmektedir (Kutlu Arslan, 2006). Çünkü sözcük bilgisi ile metinlerin anlamlandırılması arasında önemli bir bağ bulunmaktadır (Davis, 1968; Nagy & Herman, 1987; Stahl, 1990). Bu durumda bir metinde okuyucunun anlamını bilmediği sözcük sayısı çoksa metnin anlamının kavranması da zorlaşmaktadır. (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008)" diyorlar.

⁵ Ömer Harit'in "Samsun ve Ankara İllerinin 6-7 Yaş Çocuklarında Kelime Hazinesi Araştırması" (1971) sosyo-ekonomik grupların belirlenmesinden sonra "Kelime Hatırlatma Oyunu" ile 9351 öğrenciden materyal alınmış ve kelimeler kullanım sıklıklarına göre gruplandırılmış ve alfabetik sıraya konulmuştur. Ümit Davaslıgil, (1985) "Farklı Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Çevreden Gelen Birinci Sınıf Çocukların Dil Gelişimine Okulun Etkisi" adlı çalışmada farklı bir yöntem oluşturmuştur. Bu yöntem Andre Rey'in Resim testi, Descoedres'in Dil Testi, Lügatçe Dil Testi'ne dayanmaktadır. Farklı sosyo-ekonomik şartların ve farklı kültürel çevrelerin öğrencilerin kelime hazinesine ne gibi bir etki ettiğine açıklık getirmiştir. Eser taraması yöntemini araştırmasında kullanan Nihat Bilgen (1988), kelime listesini hazırlarken ilkököl birinci, ikinci, üçüncü sınıflarda okutulan Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi kitaplarını taramıştır. Necati Baykoç ile Meziyet Ari (1995) tarafından yapılan "12-30 Aylık Türk Çocuklarında Dilin Kazanımı" konulu araştırmada 12-30 aylık çocuklardan görüşme, gözlem, ses kaydı ve not tuturma yöntemleri ile materyaller toplanmıştır. Hangi ayda kaç kelime kullanıldığına dair genel bilgiler veren çalışma bu yönüyle oldukça önemlidir. Hayati Yılmaz tarafından yapılan "İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Kelime ve Cümle Kadrosu" (1996) adlı çalışmasında ise iki ders kitabı incelenmiş ve bu kitapların hem kelime hazinesi bakımından hem de cümle kadrosu bakımından yetersiz olduğu kanaatine varılmıştır. Mesiha Tosunoğlu tarafından "İlköğretim Okuluna Başlayan Öğrencilerin Okuma-Yazmayı Öğrenmeden Önceki Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma" (1998) adlı doktora çalışmasında da kelime seviyesini tespit çalışması yapılmıştır. Kelime listesi içeren çalışmalardan biri Musa Çiftçi'nin, "Bir Grup

rol oynamaktadır. Ancak Türkçe ders kitaplarında sözcüklerin kullanımı, konu alanına ait kavramların doğru kullanımı, anlatımı güçlü kılmak için farklı sözcük türleri kullanımı gibi dikkat edilmesi gereken noktaların göz ardı edilmesi sebebiyle güvenilir bir sözcük listesi hazırlamanın ve bu listeyi tüm gruplar için öğretilabilir duruma getirmenin ne denli zor olduğu da ortadadır. Bu zorluk farklı zaman dilimlerinde ama sıklıkla yapılacak sözcük tarama çalışmaları ile aşılabılır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrenme amaçlarına göre, yaş gruplarına göre kişisel sözcük servetinin ne kadar / hangi aralıkta olması ve hangi sözcüklerden oluşması gerektiği konusunda ilgili kurum ve şahıslar arasında bir fikir birliği oluşturulamaması ders kitaplarına da yansımıştır. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde, hedef kitleye temel düzeyde kaç sözcük verilebilir ya da verilmelidir? Bunları belirlerken ölçütlerimiz ne veya neler olmalıdır? Bütün bu soruların cevapsız kalmaması ve temel söz varlığının belirlenmesine yönelik çalışmaların, dil öğretiminde bir işlevinin olabilmesi için öncelikle Türkçenin hedef kitleye hangi seviyelerde ve niçin öğretileceğinin iyi belirlenmesi gerekir. Bu belirlemeler için de ihtiyaç analizi yapılmalıdır. Eğer, amacınız bir yabancıya Türkiye’de lisans veya lisansüstü öğrenim görebilmesini sağlayabilecek düzeyde bir dil öğretiminin yapılması ise belirlemeleriniz farklı, ev hanımı, turist, işadamı vb. kişilerin ihtiyaç veya meraklarını karşılayabilecekleri düzeyde Türkçe edindirmekse belirlemeleriniz farklı olacaktır. Fakat bu farklılık temel seviyede değil orta ve ileri seviyelerde olmalıdır.

İletişimin temeli dil olduğuna göre, temel söz varlığını belirlemede doğal dil esas alınmalıdır. Özellikle yabancılarla Türkçenin öğretimi konusunda hazırlanan kitapların birçoğunda, ya yapay bir dil kullanımını ya da ana dili Türkçe olanlara Türk dilinin öğretiminde kullanılabilecek metinlere yer verildiği görülmektedir. Ayrıca dilimiz toplumsal, ekonomik, siyasal nedenlere bağlı olarak çok değişik yönlerde ve hızda değişim yaşamaktadır. Bu nedenle sıklık araştırmalarının, hem konuşma dilinde hem de yazılı dilde belirli aralıklarla

Yükseköğretim Öğrencisi Üzerinde Kelime Serveti Araştırması” (1991) adlı çalışmasıdır. Çalışmada üniversite son sınıf öğrencilerinin yazma çalışmalarından listelere aktarılan kelimeleri alfabetik sıraya göre bir sözlük biçiminde kaç kişi tarafından ve kaçar kişi tarafından kullanıldıklarını da göstermiştir. Çalışma sonucunda bireylerin toplam 3916 çeşit kelimenin kullanıldığı belirlenmiştir. Ali İpekçi (2005) tarafından yapılan “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada ise yine yazılı dokümanların toplanmasından sonra kelime kullanma sıklığı, kaç kişi tarafından kullanıldığını belirten bir kelime listesi hazırlanmıştır. En fazla kullanılan 10 kelime ise “ve, bir, insan, bu, olmak, için, biz, o, ben, çok” olarak belirlenmiştir. Oğuz Cesur (2005) tarafından yapılan “Pansiyonlu İlköğretim Okulu Öğrencileri Üzerinde Kelime Serveti Araştırması” adlı çalışmada da yazılı dokümanların toplanması yoluyla yapılan araştırmada kelime listesi oluşturulmuştur. Kelime listesi içeren diğer çalışmalardan biri de Vedide Baha Pars ve Cahit Baha Pars (1954) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar, ilkökul birinci sınıfta öğretilecek kelimeleri tayin etmek maksadıyla 698 kelimedenden oluşan bir liste oluşturmuşlardır. Bu listenin oluşturulmasında eser taraması ve gözleme dayalı tahmin ile mukayese yöntemini kullanmışlardır.

yapılması ve Türkçenin öğretimi ile ilgili uygulamalarda hedef kitlenin durumu da dikkate alınarak belirlenmiş olan sözcüklerin kullanılması şarttır.

Vandewalle, “Sıklık listelerinden yararlanarak sözcük öğretimine dilde en çok kullanılan sözcüklerden başlarız. Araştırmalar en çok kullanılan 2000 sözcüğü bilen bir öğrencinin normal bir metindeki sözcüklerin yüzde 85’ini anladığını ispat etmiştir” (1999, s.9) der ve bilgisayar aracılığıyla yeteri kadar büyüklükte bir bütünceden (corpus) çıkarılan, Türkçenin en çok kullanılan 1000 ve 2000 sözcüğünü gösteren sıklık listeleri ve buna dayalı olarak da tanımlanan bir ‘temel söz varlığı’nın yokluğunu hissettiğini (a.g.e, s.10) belirtir. Bu yargıdan yola çıkarak Tablo 1’de Türkçede en sık kullanılan kelimeler derecelendirilerek verilmiştir.

Derecelendirmemiz bu konuda yapılmış önemli bir çalışma olan “Yazılı Türkçenin Sözcük Sıklığı Sözlüğü”nden (Göz 2003) alınmıştır. 1. derecede 5 bin ve üzeri, 2. derecede 1000 ila 5 bin arası, 3. derecede 500 ila 1000 arası ve 4. derecede önemli 100 ila 500 arası tekrarlanma sıklığı olan sözcükler gösterilmiştir.

Tablo 1: Türkçede En Sık Kullanılan Sözcükler

1. derece	2. derecede	3. derecede	4. derecede
bir	gibi, daha, küçük, fazla,	küçük, fazla,	oyna-, değiş-, temel, yarat- ulaş-, san-, geçir-, kültür, kur-, fakat, buna, resim, ışık, iç-,
ve	al-, var, kendi, bilgi, an, sor-, hanım, hizmet, ihtiyaç, nokta, yön, evet, oyun, art-, uç, yeniden, işlem, kısa, kolay, hangi,	bunun, öyle, oran, aslında, kabul et-, orada, lira dikkat, uzak, bilgisayar, gelecek, görün-, örneğin, oğul,	dinle-, uygun, üretim, dakika, unut-, yürü-, böylece, kötü, araba, ağız, duygu, hala, uygula,
ol-	(toprak), ama, sonuç, kullanil-, sonra, kadar, , ad, yani, televizyon, yöntem, öl-, takım, üst, kafa, müzik, ayrıl-, enerji, üniversite, spor, türlü, can,	süre, dön-aç-, rağmen, kısım, ölüm, sürekli, sağlık, çeşitli, bundan, hisset-, oysa, sabah, internet, köy,	teknik, dışarı, merkez, ortam, yerine, düzey, yönetim, aşağı, cevap, yat-, toprak, isim,
bu,	(genişlik), en otur-, yine, anlat-, bırak-, akşam, araştırma, götür-, katıl-, yoksa, kurul-, öde-, kan, sanki, hasta, şehir, in-, sun-,	hemen, saat, belli, ayrı, fiyat, cam, hakkında, kaldır-, dört, sağ, kol, yalnız	hazırla-, yavaşı, gerekli, atla-, önem, koca, yanlış, varlık, art, ilgi, sana, satış, içeri, doğal,
için,	değil, her, iste-yıl, çık-, gör- gün, biz, git-, iş, şey, ara, ki, bil-, el, yüzde, ay, at-, tut-, bunu, çocuk, iki, olay, düş-, söz, güzel, sev-, biraz, zor, çıkar-, şu, koy-, tek, sistem, birlikte, veril-, kim, alın-, genç, kapı, kitap, üzerinde, bulun-, söyle-, göz, gerek-, üç, burada, dünya, baş, gece, alan, yan, durum, birbiri, işte, geç-, sen, bekle-, uzun, onlar, yeni, hiçbir, bugün, önce, başka, oku-,dönem, güç, arkadaş, hal, orta, su, ürün, aile, gir-, ülke, ye-, erkek, herkes, yemek, hiç, bile, nasıl, belki, gerçek, bütün, karşı, tam, ilgili,	yaş, sorun, devlet, sahip, sıra, yaz-,	mal, saç, kaybet-, dek, kalan, değiştir-, teknoloji, sol, beş, koku, geniş, sıcak, yüzüyl, cadde, iş, pazar, aşk, sürdür-, sınıf, kullanım, doğ-, ağır, tekrar, güneş, sigara, ağaç, sözcük, bina, kaç-, parti, yatak, yazar, kulak, öğretmen, sebep, peki, yağ, yüzden, anlaşıl-, var-, gül-, kural, sat-, şiir, gönder-, başarı, hazırlan-, izle-, kalp, firma, hükümet, kes-, proje, şart, köşe, vur-, model, balık, piyasa, görüş, bura, koş-, ölçü, miktar, taş, birinci, meydan, seç-, hoş, bahçe, sevgi, ekmek, öte, boyunca, dolu, kork-, yardım, kanser, karşılaş-, köpek, ünlü, büyü- dolaş-, oldukça, üstelik, beyaz, öfke, istek, kardeş, çekil-, nerede, çal-, izin, korku, meslek, polis, kaç, yalnızca, açıkla-, tane, fikir, hızlı, pencere, uğra-, ateş, fark, yet-, tip, çoğu, kimi, mahalle, mutlaka, üret-,üstün, herhangi biri, dayan-, ince, ortak, ders, görüntü, beri, başkan, numara, defa, edil-, batı, fark et- sinema, değişik, hedef, uyu-, dost, yan-, yurt, düş, anlayış, asıl, bas-, kontrol, çevir-, din, güçlü, henüz, plan, kutu, çöp, beyin, elektrik, et, karı, üstünde, çizgi, üye, cilt, ruh, sevgili, yaklaş-, bakış, bilim, ileri, çizgi, ifade, beden, hatırla-, kaza, iyice, kap, dağ, kapat-, adım, ciddi, çözüm, etkile-, belediye, gelişme, seçim, ağla-, bağlı, artır-, faaliyet, zarar, derin, salon, çeşit, kesil-, seyret-, aş-, birden, topla-, bağır-, yasak, davran-, mektup, soğuk, idi, makine, canlı, yaşlı, boş, acaba, kış, maç, metre, kalite, bitki, ilaç, yasa, başarılı, birer, imkan, ceza, ah, top, her şey, uzman, doldur-, kanal, mekan, uy-, yıllık, ait, parmak, say-, atıl-, normal, ilke, kırmızı, rol, şarkı, eleman, hazır, benze-, bir şey, hoca, boy, günlük, dün, suç, niye, sahne, sok-, adet, koltuk, kurtar-, sanatçı, tercih et-, kas, uzman- ekle-, orman, ayır-, düzen, faiz, genellikle, her, her zaman, at, hikaye, hücre, ora, roman, vergi, yak-, ağabey, basın, destek, giy-, laf, hata, sınır, eser, yeterli, birey, karanlık, otobüs, bebek, giriş, millet, vatandaş, kere, reklam, yüksel-, boyut, dergi, sosyal, deri,

bul-, böyle, ilişki, çevre, birisi, süt, geçmiş, hastane, ol-, toplantı, gazeteci, içerisi, inanç, üzeri, bitir-, çağ, rahat, yaşa-, düşün-, eski, ara-, toplam, beraber, dükkan, gizli, benzer, mücadele, problem, yaz, servis, tedavi, yeşil, baskı, aynı, iç, ancak, yaşam, halk, tepki, cümle, dile-, özgürlük, kimlik, üçüncü, ilginç, sürücü, yakala-, eşya, uluslar arası, kişi, bunlar, yakın, sokak, aday, ağırlık, milyarı, sağlıklı, sıkıntı, tuz, Tanrı, tavır, toplumsal, yayın, dikkat et-, veya, ilk, göre, bey, tarih, yatırım, hafif, karşı-, uçak, tehlike, vakit, daire, fırsat, işle-, katkı, öykü, yanıt, doğa, ön, son, biri, özellik, anlam, evlen-, bin-, burun, çıkar, elbette, işçi, kısaca, mağaza, medya, yüzünden, okur, gaz, artış, şekil, önemli, kez, yüksek, kamu, memur, sigorta, yürek, belge, çaba, her gün, risk, cami, sözcük, söz et-, düşük, yüz, hem, banka, ayak, etraf, hızla, olanak, öteki, öldür-, tarz, organ, tarz, sene, bozul-, ilgilen-, meyve, tatlı, göster-, et-, alt, taşı-, geri, bacak, kanun, yedi, rüzgar, bağla-, cumhuriyet, otel, cep telefonu, getir-, kullan-, toplum, araç, iletişim, müdür, zevk, güvenlik, hukuk, kıl-, modern, silah, talep, yıldız, yoğun, çünkü, taraf, madde, tür, asker, basit, uygulama, bayan, besin, görüş-, alışveriş, site, çay, yaklaşık, çerçeve, şimdi, adam, karar, göröl-, lazım, tüketici, yönelik, abla, çiçek, kilo, al, hepsi, saygı, ücret, yetenek, paylaş-, sert, onun, diğer, hava, sayı, gider, kesin, zengin, asla, geç, bez, yaptır-, boyun, cihaz, denge, sırt, kahve, önceki, artık, üzerinde, farklı, grup, adres, yarar, ak-, çiz-, sıcaklık, tamam, yaprak, gönül, hayal, şarap, yukarıda, satın al-, ses, hep, doğru, oda, biçim, gemi, temiz, vitamin, hareket et-, yumurta, aşırı, eylem, kriz, tatil, usta, çağır-, kıyı, doğru (zarf), oluş-, haber, gemi, tamamlama, futbol, kaybol-, rüya, uyku, yiyecek, tat, güzellik, heyecan, kayıp, tablo, dur-, kız, tüm, Allah, ayrıca, umut, dip, rapor, savun-, yağmur, şaşır-, efendim, engel-, esas, kemik, keyif, sarı, pay, çek- konu-, gelen, birkaç, oyuncu, boşluk, çapr-, dert, mesaj, öner-, satıcı, alışkanlık, başlık, hat, başvuru-, dudak, para, anla-, anne, az, bazı, kazan-, yazı, yolcu, niçin, siyah, seçenek, ekip, tartışma, beğen-, dokun-, fabrika, önle-, araştırm-, dava, baba, hayat, okul, açık, gelenek, koruma, motor, mutluluk, uyan-, bakım, petrol, sar-, lise, rakam, sadece dil, öğren-, sür-, dök-, tepe, çıkış, hani, harca-, köprü, lise, öğretmek, boya, merak, kalın, kahraman, sakla-, kaynak, hak, bit-, program, kat-, nereden, peynir, şeker, dal-, emir, kalem, kapak, mavi, tak-, yüzey, aralık, banyo, renk, devam et-, hareket, açıl-, tabi, inan-, çalışma, parça, gazete, tanı, oluştur-, değer, yapı, doktor, gelir, görev, amaç, bölge, film, üzere, müşteri, zaten, telefon, eğitim, deniz, ikinci, kalk-, etki, hatta, geliş-, geçen, vücut, düşünce, milyon.

birisi, süt, geçmiş, hastane, ol-, toplantı, gazeteci, içerisi, inanç, üzeri, bitir-, çağ, rahat, toplam, beraber, dükkan, gizli, benzer, mücadele, problem, yaz, servis, tedavi, yeşil, baskı, tepki, cümle, dile-, özgürlük, kimlik, üçüncü, ilginç, sürücü, yakala-, eşya, uluslar arası, aday, ağırlık, milyarı, sağlıklı, sıkıntı, tuz, Tanrı, tavır, toplumsal, yayın, dikkat et-, veya, ilk, göre, bey, tarih, yatırım, hafif, karşı-, uçak, tehlike, vakit, daire, fırsat, işle-, katkı, öykü, yanıt, doğa, ön, son, biri, özellik, anlam, evlen-, bin-, burun, çıkar, elbette, işçi, kısaca, mağaza, medya, yüzünden, okur, gaz, artış, şekil, önemli, kez, yüksek, kamu, memur, sigorta, yürek, belge, çaba, her gün, risk, cami, sözcük, söz et-, düşük, yüz, hem, banka, ayak, etraf, hızla, olanak, öteki, öldür-, tarz, organ, tarz, sene, bozul-, ilgilen-, meyve, tatlı, göster-, et-, alt, taşı-, geri, bacak, kanun, yedi, rüzgar, bağla-, cumhuriyet, otel, cep telefonu, getir-, kullan-, toplum, araç, iletişim, müdür, zevk, güvenlik, hukuk, kıl-, modern, silah, talep, yıldız, yoğun, çünkü, taraf, madde, tür, asker, basit, uygulama, bayan, besin, görüş-, alışveriş, site, çay, yaklaşık, çerçeve, şimdi, adam, karar, göröl-, lazım, tüketici, yönelik, abla, çiçek, kilo, al, hepsi, saygı, ücret, yetenek, paylaş-, sert, onun, diğer, hava, sayı, gider, kesin, zengin, asla, geç, bez, yaptır-, boyun, cihaz, denge, sırt, kahve, önceki, artık, üzerinde, farklı, grup, adres, yarar, ak-, çiz-, sıcaklık, tamam, yaprak, gönül, hayal, şarap, yukarıda, satın al-, ses, hep, doğru, oda, biçim, gemi, temiz, vitamin, hareket et-, yumurta, aşırı, eylem, kriz, tatil, usta, çağır-, kıyı, doğru (zarf), oluş-, haber, gemi, tamamlama, futbol, kaybol-, rüya, uyku, yiyecek, tat, güzellik, heyecan, kayıp, tablo, dur-, kız, tüm, Allah, ayrıca, umut, dip, rapor, savun-, yağmur, şaşır-, efendim, engel-, esas, kemik, keyif, sarı, pay, çek- konu-, gelen, birkaç, oyuncu, boşluk, çapr-, dert, mesaj, öner-, satıcı, alışkanlık, başlık, hat, başvuru-, dudak, para, anla-, anne, az, bazı, kazan-, yazı, yolcu, niçin, siyah, seçenek, ekip, tartışma, beğen-, dokun-, fabrika, önle-, araştırm-, dava, baba, hayat, okul, açık, gelenek, koruma, motor, mutluluk, uyan-, bakım, petrol, sar-, lise, rakam, sadece dil, öğren-, sür-, dök-, tepe, çıkış, hani, harca-, köprü, lise, öğretmek, boya, merak, kalın, kahraman, sakla-, kaynak, hak, bit-, program, kat-, nereden, peynir, şeker, dal-, emir, kalem, kapak, mavi, tak-, yüzey, aralık, banyo, renk, devam et-, hareket, açıl-, tabi, inan-, çalışma, parça, gazete, tanı, oluştur-, değer, yapı, doktor, gelir, görev, amaç, bölge, film, üzere, müşteri, zaten, telefon, eğitim, deniz, ikinci, kalk-, etki, hatta, geliş-, geçen, vücut, düşünce, milyon.

10

138

162

1053

Tablo 1'den yola çıkılarak Tablo 2 hazırlanmıştır. Tablo 2 Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Temel düzeyde (A1 / A2) Türkçe öğretimi için hazırlanacak ders kitaplarında kullanılması ve öğretilmesinin gerekli olduğu düşünülen sözcükler yer almaktadır. Yalnız bu tabloda konuşma dilinde kullanılan yani karşılıklı iletişimde kullanılan sözcüklerin bir kısmı yer almamaktadır. Bu çalışmanın akabinde yapacağımız diğer çalışmamızda Yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarından örneklem seçilip onlardaki sözcük dağılımı ile tablolarımız mukayese edilecek ayrıca konuşma dilinde sıklıkla kullandığımız sözcüklere yer verilecektir.

Tablo 2: Temel Düzey (A1 / A2) Türkçe Öğretimi İçin Sözcük Dağarcığı

İsim	Sıfat	Fiil	Zamir	Zarf	Edat	Bağ laç	Ünlem
açı, ad, adam, aday, adalet, adet, adım, adres, ağabey, abla, ağaç, ağız, aile, Allah, alan, alışveriş, araç, araba, asıl, akşam, arkadaş, araştırma, ağ, anayasa, an, artış, ana, anlam, anı, anlayış, amaç, ameliyat, anahtar, arazi, amca asker, aşk, aralık at, ateş, ay, ayak, ayakkabı, aynı, ayna, ağırlık, alışkanlık, ayrı, apartman, alet, alkol, ahşap, arzu, ahlak, ağrı, bacak, bahçe, bağlı, bağ, banka, banyo, batı, bakış, basın, basit, baş, başkan, başarı, balık, baskı, başarılı, bayan, bardak, başlık, başlangıç, bakım, bayram, bağlantı, besin, bebek, bey, beyin, beden, belediye, belge, beraber, benzer, bez, belli, bıçak, boyun, biçim, birey, bina, bitki, bilgisayar, bilim, bilgi, boy, boya, borsa, bölge, boyut, borç, burun, bütçe, boşluk, cadde, can, cam, cami, canlı, cevap, cep telefonu, cilt, cinayet, cinsel, cins, cumhuriyet, çaba, çay, çalışma, çağ, çanta, çare, çevre, çerçeve, çeşit, çeşitli, ceza, cep, ciddi, cümle, çıkış, çıkar, çizgi, çiçek, çikolata, cihaz, çöp, çözüm, çocuk, çocukluk, dahil, dal, dalga, daire, dakika, dağ, dava, davranış, dede, defter, değil, değer, delik, demir, depresyon, dernek, derin, devlet, deney, deneyim, deniz, denge, derece, dergi, destek, deri, ders, dert, değişik, dil, din, dip, dış, doğa, doğal, doğal gaz, dolap, dolu, dosya, dost, doku, domates, doğru, doktor, dönüş, döviz, dönem, durum, duygu, dudak, duvar, düşman, dünya, düş, düşünce, dükkan, düzey, düzen, düzenli, edebiyat, el, elbise, eleştiri, eş, enerji, ekmek, eşya, et, etki, eğitim, evet, eylem, eleman, ekip, eser, efendim, esas, etraf, engel, emir, estetik, eğlence, ekran, egzersiz, elektrik, eşit, etkinlik, evlilik, ekonomik, faiz, fark, farklı, faks, faaliyet, fabrika, fatura, faktör, fırın, fırsat, film, firma, fiyat, fon, fotoğraf, form, futbol, fuar, gazete, gazeteci, gram, gelir, gece, gerçek, geçmiş, geçiş, gün, gelecek, gelenek, gelişme, genel, gemi, gıda, gençlik, giriş, gizli, gider, giysi, günah, günlük, güvenlik, güzellik, gürlüğü, gol, güney, gül, göl, göğüs, gölge, görev, görevli, görüntü, gönül, güneş, gök, gövde, göz, görüş, grup, haber, hasta, halk, hafta, hastane, hastalık, hat, hata, hanım, hareket, hak, hal, hava, hakim, hayal, hayır, hayvan, hazır, haklı, hakkında, hesap, hedef, heyecan, hikaye, hizmet, hoca, hücre, hükümet, hüküm, hoş, hukuk, ısı, ışık, iç, içerisi, içki, ihtiyaç, ifade, iletişim, ilgili, inanç, insan, insanlık, inşaat, iş, il, ilaç, internet, intihar, imkan, isim, istek, ilgi, ilke, işçi, işlem, iş yeri, işaret, iyice, istasyon, iz, izin, iddia, imza, kabuk, kadın, kafa, karar, kalite, kalem, kahraman, kapak, kapı, kalp, kat, kedi, kumaş, kaynak, kan, kanal, kanser,	arka, ağır, az, açık, art, acı, bazı, beyaz, beş, bir, biraz, birçok, birer, birinci, bir şey, birkaç, binlerce, bütün, büyük, boş, bol, çabuk, çift, dar, değerli, deli, diğer, doğu, dört, düşük, eski, eksik, fazla, garip, geçen, genç, geri, gelen, geniş, güç, güçlü, güzel, hafif, her, hızlı, hiç, hiçbir, ideal, ince, ilk, iki, içerisi, ikinci, iyi, ilginç, kaç, kara, kalabalık, kapalı	ağla-, al-, artır-, at-, ara-, anla-, anlat-, aç-, art-, araştı-, aş-, anlaşıl-, açıl-, alın-, ayrıl-, atıl-, ak-, atla-, azalt-, alış-, ayır-, bak-, bas-, başla-, bağla-, başvu-, bağı-, belirt-, bekle-, bil-, benze-, beğen-, bin-, bırak-, bilin-, bit-, bitir-, büyü-, bul-, buluş-, boz-, bulun-, bozul-, çarp-, çalış-, çal-, çağır-, çek-, çekil-, çök-, çevir-, çöz-, çiz-, çık-, dayan-, davran-, devam et-, değiştir-, de-, dile-, dik-, dinle-, dikkat et-, düşün-, düş-, doğ-, dön-, dök-, dur-, dolaş-, doldur-, dökül-, düşür-, doğur-, dokun-, et-, eğil-, etkile-, ekle-, evlen-, engelle-, fark et-, gel-, gör-, geli-, geçir-, git-, gerek-, geç-, gez-, gir-, getir-, gül-, görül-, görün-, gülümse-, giy-, gönder-, götür-, görüş-, göster-, hazırla-, harca-, hazırlan-, i-, iç-, hatırla-, hisset-, hareket et-, hoşlan-, inan-, ist-e, izle-, in-, ilgilen-, işle-, indir-, ilave et-, kabul et-, kal-, kalk-, kaybet-,	ben, biz, biri, birisi, birileri, burası, bu, buna, bunlar, bunu, bunun, bura, burada, çoğu, hangi, hani, herkes, herhangi, biri, her şey, hepsi, işte, kendi, kim, o, onlar, onun, ora, orada, öteki, sana, sen, siz, şu, ne	aşırı, aşağı, artık, alt, asla, başka, bazen, birbiri, birden, birlikte, bugün, çok, dış, dışarı, doğru, dün, en, erken, ertesi, geç, genellikle, le, hala, hemen, her, her gün, her zaman, henüz, hiç, ileri, içinde, içeri, kez, nasıl, neden, nerede, oldukça, öte, önce, sık sık, sonra, şöyle, sürekli, şimdi, taraf, üzerinde, üstelik, yan, yakın, yüzden, yukarıda, yarın	ancak, ama, acaba, ait, ayrıca, beri, belki, bile, boyunca, daha, dahi, dek, defa, elbette, göre, gibi, hatta, için, ile, ise, iken, kadar, niçin, niye, nereye, nereden, oysa, öyle, rağmen, sadece, sanki, üzere, yani, yalnızca, yoksa, zaten	çünkü, de/da, fakat, hem, ister, ki, kimi, ve, veya, ya	ah, yazık,

<p>kanun, kamu, karanlık, kardeş, kas, kâr, kaza, kap, karı, karın, katkı, kaşık, kahve, kaygı, kayıt, kayıp, kent, kemik, kesin, keyif, kısım, kısaca, kıyı, kişi, kimlik, kitap, kilo, kilometre, kural, kuş, kulak, kullanım, kurum, kutu, kuşak, kültür, kurul, koca, kol, koltuk, konu, konut, kontrol, konuşma, koku, koruma, korku, komşu, köy, köşe, köpek, köprü, köylü, kriz, laf, lazım, lira, lise, liste, lider, lütfen, lokanta, masa, maaş, mağaza, madde, mal, mahalle, makine, maç, maddi, mahkeme, masraf, mayıs, medya, mesaj, merdiven, memur, meydan, meslek, mekan, mektup, merak, meyve, merkez, metre, mesafe, mevsim, mezun, metin, mide, milli, millet, milletvekili, miktar, moda, model, modern, motor, mutluluk, mutfak, mutlaka, müdür, mühendis, müzik, mümkün, mücadele, müşteri, namaz, nefes, nisan, not, numara, normal, nokta, nüfus, ocak, oy, oyun, oran, oda, oğul, oğlan, okul, olay, ortam, organ, orman, otel, otobüs, otomobil, olanak, ortak, olumsuz, okur, oyuncu, ordu, omuz, öfke, öğrenci, örneğin, özellik, ölüm, örnek, özgürlük, öz, ölçü, ödeme, öğretmen, öneri, öykü, ömür, özen, ödül, ören, öğretmek, önem, ölü, pay, pantolon, paket, patron, pazar, park, parmak, parti, parça, plan, peygamber, perde, petrol, peynir, pencere, peki, piyasa, pirinç, polis, proje, program, problem, rakam, rakip, rahat, rapor, radyo, resim, reklam, resmi, renk, risk, rol, roman, ruh, rüya, rüzgar, saat, sabah, sayı, sayın, sahip, saha, sanat, sağlık, sağlıklı, saygı, satış, sayfa, saç, savaş, sahne, sanatçı, satıcı, saray, sebze, sevgi, sevgili, şey, sevinç, seçim, sebep, sene, seçenek, serbest, servis, sıra, sınıf, sınır, sırt, sıcaklık, sıvı, sınav, sıkıntı, sır, sistem, sigara, sinema, sigorta, site, silah, süre, sürücü, süt, sorun, sokak, soru, su, sosyal, soluk, sonuç, söz, sözcük, spor, sonraki, suç, sultan, şair, şarap, şart, şarkı, şans, şehir, şeker, şekil, şiddet, şiir, şirket, şişe, şikayet, şoför, taş, Tanrı, tarz, tatlı, tarih, tamam, tartışma, tat, tahta, tavır, trafik, tablo, tatil, tane, talep, tabi, tabak, takım, temel, teknoloji, tedavi, tepki, terk et, tespit, tencere, telefon, teknik, televizyon, tip, tekrar, test, tehlike, temizlik, tezgah, tekne, tepe, tiyatro, ton, top, toz, tuz, toplum, toplumsal, toplantı, toplam, toprak, topluluk, turizm, tüketici, tür, un, usta, uyku, uzman, umut, uygun, uçak, uygulama, uyarı, uyum, ulusal, unsur, uluslar arası, ülke, ürün, üretim, üniversite, üzeri, üstün, ücret, üye, vatandaş, varlık, var, vakit, vergi, veri, vitamin, vücut, yangın, yapım, yağmur, yan, yemek, yeniden, yaş, yüzde, yaşam, yazı, yapı, yerine, yabancı, yanlış, yatak, yazar, yağ, yardım, yasak, yasa, yıllık, yeterli, yaz, yayın, yatırım, yanıt, yürek, yıldız, yoğun, yaklaşık, yetenek, yarar, yaprak, yavru, yanında, yaratıcı, yarış, yerli, yurt dışı, yumurta, yiyecek, yer, yine, yıl, yok, yolcu, yurt, yüzey, yön, yüz, yüzyıl, yönelik, yöntem,</p>	<p>kalan, kısa, kırmızı, kolay, kötü, küçük, mavi, milyon, milyar, mükemmel, mutlu, nasıl, orta, on, ön, önemli, önceki, pahalı, sağ, sarı, sakın, sağlam, sert, sıcak, sıkı, siyah, sol, son, soğuk, tek, taze, ters, temiz, türlü, tüm, ucuz, uzun, uzak, üç, üçüncü, üst, ünlü, yavaş, yaşlı, yarım, yalan, yirmi, yeşil, yedi, yeni, yüksek, yumuşak, yorgun, zayıf, zengin, zor, kalm</p>	<p>kazan-, katıl-, kaç-, kapat-, karış-, kes-, kat-, karşıla-, kız-, kaldır-, kaybol-, kaçır-, kay-, kavuş-, kesil-, kıl-, kırıl-, koş-, kork-, kon-, koru-, kullanıl-, kur-, koy-, kurul-, kullan-, kurtar-, konuş-, kontrol et-, kop-, merak et-, ol-, oluş-, oluşturu-, oyna-, otur-, oku-, öl-, öner-, önle-, öp-, öğren-, öldür-, öde-, paylaş-, patla-, pişir-, sağla-, sar-, sakla-, say-, sat-satın al-, sahip ol-, san-, sarıl-, savun-, şaşır-, seç-, seyret-, sev-, sevin-, sus-, sun-, sür-, söz et-, söyle-, sor-, sok-, sürdür-, takip et-tak-, taşı-, tartış-, tamamlatı-, taşın-, tercih et-, temizle-, topla-, teşekkür et-, tut-tüket-, uyu-, uy-, uç-, unut-, uzan-uygula-, uyan-, uç-, uyar-, uğra-, üret-, üzü-, vazgeç-, var-, ver-, veril-, vur-, yat-, yap-, yapıl-, yaşa-, yaz-, yarat-, yaklaş-, yak-yakalan-, ye-, yardım et-, yaptır-, yet-, yüksel-, yıka-yakala-, yok et-, yetiş-, yerleş-, yen-, yürü-, yok ol-,</p>					
--	--	---	--	--	--	--	--

Peki Yukarıda Tespit Edilen Sözcüklerin Öğretimi Nasıl Olmalıdır?

1. Araştırmalara göre kişinin sözcük hazinesi iki katmandan oluşmaktadır. İlk katman *edilgin* (pasif) olan katmandır. Bu katmanı oluşturan sözcüklere işitme ve okuma sözcükleri denir. Bu sözcükler kişinin sözün gelişinden, bağlamından anlamlandırabildiği, tanıyabildiği sözcüklerdir. İkinci katman ise *etkin* (aktif) olan katmandır. Bu katmanı oluşturan sözcüklere ise yazma ve konuşma sözcükleri denir. Anlamını bildiğimiz, yerli yerinde kullandığımız sözcükler etkin sözcüklerdir (Sezer vd. 1991: 214). Sözcük öncelikle pasif sözcük hazinesine kazandırılmalıdır. Çünkü pasif sözcük hazinesi oluşmadan aktif sözcük hazinesi oluşmaz. Sözcük hazinesini genişletme çalışmalarında sözcükleri uygun yerlerinde kullanabilme alışkanlığının yerleşmesi için sözcükleri cümle içinde kullanma çalışması yaptırılmalıdır.

2. Thorndike'nin 15 ülkede 100.000 çocuk üzerinde yaptığı araştırmada sözcük bilgisi ile anlama arasında yüksek bir korelasyon ortaya çıkmıştır. Sözcük bilgisinden yüksek puan alan anlamadan da yüksek puan almaktadır. Ancak anlama tek tek sözcükleri bilmekten değil cümle bilgisi, anlam bilgisi, şekil bilgisi ve şema bilgilerini de bilmekten geçer. “*Sözcük öğrenciye ne kadar zengin bir yöntem ve organize ile kazandırılırsa zihinsel sözlüğe sözcüğü yerleştirme ve geri getirme de o kadar kolay olacaktır. Sözcüklerin uzun dönem hafızaya yerleştirilmeleri, onların anlamı, cümle içinde kullanımı, seslendirilmesi ve şekil yapısıyla ilgilidir*” (Akyol, 2005: 157). Dil öğrenen bir bireyin öncelikle ihtiyaçlarını karşılamak üzere ilk öğreneceği sözcükler isimler sonrasında fiillerdir. Dilimizin geçmişteki toplam sözcük hazinesi incelendiğinde de isim köklerinin sayıca diğer sözcük türlerinden daha fazla olduğu görülecektir. “*Kâmile İmer’ in yaptığı sayıma göre bilinen en eski sözlüğümüz olan Divanü Lûgat-it-Türk’te eylem kökleri %38; ad kökleri, %62 oranındadır. Bugün Türkiye Türkçesinde ise ad kökleri, söz varlığımız içinde %68’e, eylem kökleri de %32’ye ulaşmaktadır.*” (Atabay vd. 1983: 204). İsimlerin öğretimi konusunda en kolay öğretilecek olanlar özel isimler, akrabalık isimleri, organ isimleri ve sayılardır. İsimlerden sonra öğretilmesi gereken sıfatlarda öncelik, renklerde olmalıdır⁶. Her insanda mülkiyet duygusu güçlü olduğu için ekfiilin çekimlerini içeren sözcüklerin öğretiminden sonra fiillere geçilebilir. Türkçeyi öğrenmek

⁶ Alpöge'nin (1991) yaptığı araştırmada yazılı metinler taranmış ve Türkçede sıfatların sıralama durumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun için bir hafta süre ile üç gazetenin üç fıkra yazarının yazıları, çağdaş edebî roman yazarlarından on romancının birer eserinden onar sayfa, çocuk ansiklopedileri, beş kitap taranmıştır. Bu metinlerde isimden önce gelmiş iki ya da daha fazla sıfat tespit edilmiştir. Sonra bu sıfatlar gruplanmıştır. Bu inceleme sonucunda sayı-ölçü, ölçü-renk, ölçü-şekil, sayı-yapıldığı madde, ölçü-yapıldığı madde, sayı-köken, sayı-zaman, ölçü-zaman, ölçü-köken, renk-şekil, renk-yapıldığı madde şeklinde sıfatların sıralandığı görülmüştür. Sıfatların çoğu mutlak bir vasfı değil aralarında farklar ve dereceler olan vasıfları karşılamaktadırlar.

isteyen bireylerin meslekleri, yaşadıkları ülke/şehir, öğrenme nedenlerine göre öğrenilmesi gereken terimler farklılaşabilir. Terimlerin öğretimi konusunda öncelikle öğrencilerin öğrenme nedenlerine bağlı olarak ilgili sözcükler ileriki aşamalarda öğretilmelidir.

3. Sözcük öğretiminde, bir diğer önemli nokta da öğretilecek sözcük sayısının belirlenmesidir. 40-50 dakika arasında olan bir ders saatinde grubun niteliğine göre bu sayı 20–30 sözcüğe kadar çıkabilir. Ancak sözcüklerin tam olarak öğrenilmesi için öğrenci yeni öğrendiği sözcükleri aktif olarak kullanabilecek durumda olmalıdır. Sözcükleri aktif hale getirebilmek için öncelikle sözcükten veya öğrenen kişiden kaynaklanan güçlükleri bertaraf etmek gerekir. Bunun için öğretilecek sözcüklerin doğasından kaynaklanan güçlükleri, aynı sürede öğretilecek sözcük kümeleri arasındaki etkileşime, öğretilecek sözcüklerin yinelemeli olarak sunulmasının etkilerine, sözcüğün somut veya soyut olmasına, sözcüğün kolay ya da karmaşık olmasına dikkat etmek gerekir (Demirezen, 1983). Ayrıca; sözcüklerin bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru yapılan bir sıralamaya göre ve cümleler içerisinde verilmesi, eş anlamlılık, zıt anlamlılık, yan anlamlılık ilişkisi içerisinde sıralanması kalıcı öğrenmeyi sağlayacaktır. Sözcük tekrarının, telaffuzun geliştirilmesinde ve öğrenilmesi zor sözcüklerin anlaşılmasında büyük rolü olduğu da unutulmamalıdır (Göğüş, 1978).

4. Dil öğretiminde, dil bilgisi her zaman bir odak noktası olarak benimsenmiş ve bunun yanında sözcük öğretimi çoğu zaman yeterince göz önüne alınmamıştır. Aslında dil bilgisini öğretmeden, bir yabancı dilin çok azı öğrencilere kazandırılabilir, ama sözcük öğretimi yapılmadan öğrencilere hiçbir şey öğretilemez, çünkü sözcükler anlamı taşıdıkları için, yabancı dil öğretiminin yapı taşlarıdır. Dil bilgisi çeviri yönteminde sözcük öğretimine yeterince önem verilmemiştir. Bu yöntemden hemen sonra ortaya çıkan okuma yöntemi dil bilgisine çok az önem verirken, sözcük öğretimine bir odak görevi vermiş ve yazılı gerecin anlaşılmasını amaçlamıştır. Dil bilgisel yöntem ise bu iki yöntemin yetersizliklerini gidermek amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu yöntemde de sözcük öğretimine öğretim sürecinin başlangıcında amaçlı olarak yer vermekte güçlük çekmektedir. Son olarak karma yöntem ortaya çıkmıştır. Hâlihazırda az zamanda çok sözcük öğrenilmesini sağlayacak bir yöntemdir.

5. Ana dili- amaç dili arasındaki benzerlikleri dikkate alarak sözcük öğretimi yapılmalıdır. Yani başka dillerden Türkçeye geçmiş olan sözcüklerin öğretiminden başlayarak sırasıyla biçimi benzer ama anlamı değişik olan sözcükler; anlamda benzer, biçimde değişik olan sözcükler; yapı açısından değişik sözcükler; temel anlamda benzer,ama değişik çağrışımları olan sözcüklerin öğretimi şeklinde devam edilmelidir.

6. Sözcüklerin biçim ve anlam dağılımlarına özel dikkat gösterilmeli, öğretilen sözcüklerin, sesbilim, biçimbilim, sözdizimi, anlambilim ve toplumbilimsel özelliklerini yeri geldiğinde vurgulanarak bu özelliklerin, birbirlerinin öğretilmesini pekiştirecek biçimde düzenlemesini yapılmalıdır. Bunu başarabilmek için de ana dili ve amaç dilin karşılaştırılmasına gidilmelidir.

7. Wilhelm von Humboldt ve Sapir-Whorf kuramlarına göre, ana dili etkisi kaçınılmaz biçimde sözcük öğretimi sürecinin karşısına bir engel olarak çıkmaktadır. Her dil, değişik bir görüşün yansıması olduğu için aynı kökten gelmeyen diller arasında tezatlıklar ortaya çıkar. Öğretmenin, öğrencilerinin ana dilinin mensup olduğu kökenden bir dili bilmesi öğretim süreci için oldukça önemlidir. Bu sayede, ana dilinin ve amaç dilin nerelerde birbirlerine benzediklerinin ve benzemediklerinin bilincinde olarak hareket edilerek zaman kazanımı ve daha fazla sözcük öğretimi sağlanacaktır.

8. Dünya üzerinde konuşulan dillerin tamamı az ya da çok başka bir dil ya da dillerle ilişki halindedir. Türkçe de farklı zamanlarda farklı dillerden etkilenmiş ve onlardan sözcükler almıştır. Yabancı dillerden alınan sözcüklerin özgün yazım ve söyleniş özellikleriyle kullanılması ya da aksi bir durumda dil öğretimini gerçekleştirme aşamasında şu türde olumsuzluklara yol açmaktadır: Türkçe veya yabancı kökenli sözcüklere yabancı eklerin getirilmesi sonucu kök, gövde veya ekleri açıklamak mümkün olmamaktadır. Yabancı sözcüklerin Türkçedeki ünlü uyumuna göre ek almaması; yazılış ve okunuşlarının farklı olması; yabancı dillerdeki ortak sözcüklerin yazılması ve söylenmesindeki hatalar; Türkçede olmayan tamlamaların aldıkları ekler ve eki alış biçimlerinin dil bilgisine uyum göstermemesi öğretimde sorun teşkil etmektedir. Türkçede yapı itibariyle sözcüklerde dişilik ve erkeklik yoktur; Türk dilinde pekiştirme sıfatları dışında ön ek de görülmez. Ancak Türkçenin ek ve kök sırasına uygun olmayan bazı ön ekler Türkçeye girmiş olması; hece bölmede kuralı zorlayan sözcüklerin varlığı; Türkçede iki ünlü yanyana gelmeme, Türkçede sözcüklerin iki sessiz harfle başlamama kuralı sebebiyle istisnaları çok fazla olan bir dil imajı yaratmaktadır. Alıntı sözcüklerden bazılarının anlam itibariyle çokluk ifade etmesine rağmen tekrar çoğul eki alabilmesi vb. durumlar sebebiyle Türkçenin yabancılara öğretilmesinde zorluklar yaşatmaktadır. Bu nedenle Temel düzeyde mümkün olduğunca Türkçe kökenli sözcüklere ve istisnası az olan durumlara yer verilmelidir.

11. Anlamalı bir sözcük öğretimi vasıtasıyla yazım güçlüklerinden ve imlâ hatalarından kurtulmak mümkündür. Dilimizde bir düzeltme işaretiyle anlamı değişen çok sayıda sözcük vardır. Bu sözcüklerde doğru telâffuz ve doğru anlamlandırma oldukça önemlidir. Örneğin “adem-âdem, adet-âdet, aşık-âşık, mani-mâni, yar-yâr” gibi sözcükler anlamlandırmada ve seslendirmede dikkat edilmesi gereken sözcüklerdir. İşte bu sözcüklerin öğretiminde her iki

sözcüğün anlamı üzerinde de durulduktan sonra hangi anlamın şapka işareti aldığına değinilmeli ve orta düzeyde bu tür uygulamalara geçilmelidir.

12. Akraba dillerdeki benzer sözcüklerin öğrenilmesi ve hatırlanmasının daha kolay olduğu gerçeğinden yola çıkarak Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretiminde birebir eşdeğerli kelimelerle işe başlanmalıdır.

13. Sözcük öğretiminde Temel düzeyde dilin içerik ve nitelik açısından yeterli seviyede olmaması sebebiyle edebî dilde yer alan sözcüklerle sanatlı kullanımlara yer verilmemeli, sözcüklerin gerçek ve yan anlamları öğretilmelidir.

Sonuç: Dünyada ve Türkiye’de ana dili eğitiminde kullanılan ders kitaplarına; sözcük sayısı, kavram sayısı ve sözcük hazinesi açısından bakıldığında ilginç sonuçlarla karşılaşmaktadır. Türkiye’de ana dili eğitiminde kullanılan ders araç gereçlerinde öğrencilere öğretilen sözcük ve kavram sayısı diğer ülkelere oranla oldukça düşüktür (Akdoğan, 1999). Benzer durum yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarında da söz konusudur. Oysa kavramsal yönden eksik olan bireyler kendilerini iyi ifade edememekte hatta anlatılanları dahi tam anlayamamaktadır. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanacak ders kitaplarında sözcük ve kavram sayısının artırılması ve sözcük ve kavramların kazandırılmasına yönelik etkinliklerin arttırılması dil öğrenimini olumlu yönden etkileyecektir.

Fakat yukarıdaki önerileri gerçekleştirebilmek için Türkçenin söz varlığının sağlıklı bir biçimde belirlenmesi, sözcük sıklığı çalışmalarının hem yazı dili hem de konuşma dili için belirli aralıklarla tekrar tekrar hazırlanması hem ana dili olarak hem de yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde en temel şartıdır.

KAYNAKÇA

AKSAN, Doğan (1975). *Anadili. Türk Dili. S. 285.*

-(1996). *Türkçenin Söz Varlığı.* Engin Yayınevi, Ankara.

-(1990). *Türkçenin Gücü.* Bilgi Yayınevi, Ankara.

AKYOL, Hayati (2005). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi.* PegemA Yayıncılık, Ankara.

ALPÖĞE, Gülçin (1991). *Çocuk ve Dil: Türkçede Sıfatların Kullanımı ve Çocuğun Gelişimi Açısından İncelenmesi.* Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

APELTAUER, Ernest. (1995). “İkinci Dil Ediniminde İçsel (Intern) Etkenler”. Çev. Gülay Cedden. *Dil Dergisi. S. 37.*

AKSOY, Ö. Asım (1936). *Bir Dili Öğrenmek İçin En Lüzumlu Kelimeler ve Bu Kelimelerin Belirtme Usulü.* Gaziantep Halkevi Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi Yayınları, Gaziantep.

- ATABAY, N. - KUTLUK, İ. - ÖZEL, S. (1983). *Sözcük Türleri*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- AYGÜN, Mehmet (1999). Yabancı Dil Dersinde Sözcük Öğretimi Ve Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri. *Dil Dergisi*. S.78.
- AKAR, C. ve BATUR, Z. (2007). Yeni İlköğretim Programına Göre Hazırlanan İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Türkçe Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eskişehir*.
- ANILAN, H., GENÇ, B. ve GÖLDEDE, D. (2009). Destekleyici Metin Çalışmalarının Kırsal Kesim Öğrencilerinin Sözcük Kazanım Düzeylerine Etkisi, *18. Eğitim Bilimleri Kurultayı*. Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İzmir.
- AKDOĞAN, Gülser (1999). “Ana Dili Eğitiminin Kişilik Gelişimine Etkisi”. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Ankara.
- BAYKOÇ, N.- ARİ, M. (1995). 12-30 Aylık Türk Çocuklarında Dilin Kazanılması. *Eğitimi Dergisi*. Sayı 8 (Ocak).
- BİLGEN, Nihat (2008). *Sözcük Hazinesi Konusunda Bir Araştırma*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Yayınlanmamış Araştırma Raporu. Ankara.
- CALP, Mehrali (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Eğitim Kitabevi, Konya.
- CEMİLOĞLU, Mustafa (1998). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, Bursa.
- ÇETİNKAYA, Songül (2004). “Afyon Merkezindeki İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- ÇİFÇİ, Musa (1991). “Bir Grup Yüksek Öğrenim Öğrencisi Üzerinde Sözcük Serveti Araştırması”. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- DAVASLIGİL, Ümit (1980). Farklı Sosyo-ekonomik ve Kültürel Çevreden Gelen Birinci Sınıf Çocuklarının Dil Gelişimine Okulun Etkisi, *İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsü Pedagoji Dergisi*, Sayı 1.
- DEMİR, Celal (2006). Türkçe / Edebiyat Eğitimi ve Kişisel Kelime Serveti. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 169.
- DEMİRCAN, Ömer (1983). Sözcük Öğretimi ve Türkçe- İngilizce Sözcük Yapım Türleri Üzerine Bir Karşılaştırma. *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı, Cilt XLVII, Sayı 379-380, Temmuz- Ağustos*.

- DEMİRCAN, Ömer (1990). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri: Dil Bilimleri Öğrenme ve Öğretme Yolları, Yabancı Dil Öğretimi Yaklaşım ve Yöntemleri*. Ekin Eğitim Yayıncılık, İstanbul.
- DEMİREL, Özcan (1999). *Yabancı Dil Öğretimi*. Usem Yayınları, Ankara.
- DEMİREZEN, Mehmet (1983). “Yabancı Dil Öğretiminde Yabancı Sözcüklerin Ruh- bilimsel Sorunları”. *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi, Dil Öğretimi Özel Sayısı (13)*.
- DİLAÇAR, Agop (1954). Türkçemizde Sözcük Hazinesi ve Sözcük Öğretimi. *Türk Dili. Sayı 34 Temmuz*.
- GÖĞÜŞ, Beşir (1978). *Orta Dereceli Okullarda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Gül Yayınevi, Ankara.
- GÖZ, İlyas (2003). *Yazılı Türkçenin Sözcük Sıklığı Sözlüğü*. TDK Yayınları, Ankara.
- HARIT, Ömer (1972). *Samsun ve Ankara İllerinin 6-7 Yaş Çocuklarında Sözcük Hazinesi Araştırması*. MEB Planlama, Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara.
- HENGİRMEN, Mehmet (1999). Türkçenin Söz Varlığı. *Dil Dergisi. Sayı 76*.
- KARADAĞ, Özay (2005). “İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Sözcük Hazinesi Üzerine Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KORKMAZ, İsa (2006). Yeni İlköğretim Birinci Sınıf Programının Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 16*.
- KIRKILIÇ, Ahmet vd. (2003). Türkçe Öğretiminde Sözcükler Dünyası. *Türklük Bilimi Araştırmaları. Sayı 3 Bahar*.
- KOLAÇ, Emine (2003). İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 1*.
- LADO, Robert (1972). “*Patterns of Difficulty in Vocabulary Teaching*” *Readings on English as a Second Language*, ed. by Kenneth Croft. Cambridge.
- ÖZBAY, M. - MELANLIOĞLU D. (2008). Türkçe Eğitiminde Sözcük Hazinesinin Önemi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5 (1)*.
- ÖZDEMİR, Olcay (2008). “İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Çalışma Kitaplarındaki Anahtar Sözcüklerin Analizi”. VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- PARS V. B. – GİRİTLİ, O. (1954). *Eğitim Psikolojisi*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- PARS V. B. vd. (1970). *Eğitim Psikolojisi*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- PEHLİVAN, Ahmet (2003). Türkçe Kitaplarında Sözcük Dağarcığını Geliştirme Sorunu ve Çözüm Yolları. *Atatürk Üniversitesi Dil Dergisi. S. 122*.

- SEZER, Ayhan vd. (1991). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- TEKİN, Halil (1980). *Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi*. Gül Yayınları, Ankara.
- TOSUNOĞLU, Mesiha, (1998). Sözcük Servetinin Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi. *Millî Eğitim Dergisi, Sayı 144 Ekim-Kasım-Aralık*.
- TOSUNOĞLU, Mesiha (2000). “İlköğretim Okuluna Başlayan Öğrencilerin Okuma-Yazmayı Öğrenmeden Önceki Sözcük Serveti Üzerine Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TAŞDEMİR, Ercan vd. (2003). *Pratik Türkçe Öğretim Teknikleri*. Dilset Yayınları, İzmir.
- TDK. (2005). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- UÇGUN, Duygu (2006). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sözcük Dağarcığı. *TÜBAR-XX-Güz*.
- VANDEWALLE, Johan (1999). Pratik Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Bazı Sorunlar ve Çözümleri. *A.Ü TÖMER Dil Dergisi, Sayı 82*.
- YILMAZ, Hayati. (1996). “İlkokul Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Sözcük ve Cümle Kadrosu”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ZORBAZ, K. Zeki (2007). Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Cilt 1 Sayı 3*.